

Fig. 1. Birket. Ydre, set fra sydøst.

Aa. RI. 1949

BIRKET KIRKE

LAALANDS NØRRE HERRED

Kirken havde indtil 1687 sin egen sognepræst, men var derefter indtil 1913 annekset til Vesterborg (s. 621).

Om dens ejerforhold i middelalderen er intet oplyst. Efter reformationen tilhørte den kronen¹, indtil den 1686 blev overdraget Peder Brandt til Pederstrup (sml. †klokke nr. 2, s. 648), der udvirkede den nævnte annektering². Kirken delte siden skæbne med hovedkirken. Den overgik til selveje 1. juli 1914.

Kirken ligger i stærkt bakket terræn tæt ved Laalands højeste punkt, Bavnehøj, og har selv en betydelig bakke på sin sydside. Den lille by ligger i alt væsentlig nord for kirken. Kirkegården er udvidet mod øst og har på den nordøstre del hegnsmur af kløvet kamp dækket med vingetegl, på de andre sider smukke kampestensdiger. På nordsiden står en *kirkegårdsportal* af røde munkesten på kampestenssyld (fig. 4). Åbningerne er dobbeltfalsede — i køreporten kun mod kirkegården — og har trykkede rundbuer. Over porten er små dobbeltblændinger, på ydersiden med rundbuer, mod kirkegården vandret afsluttede. Kamtakkerne er afdækkede med middelalderlige

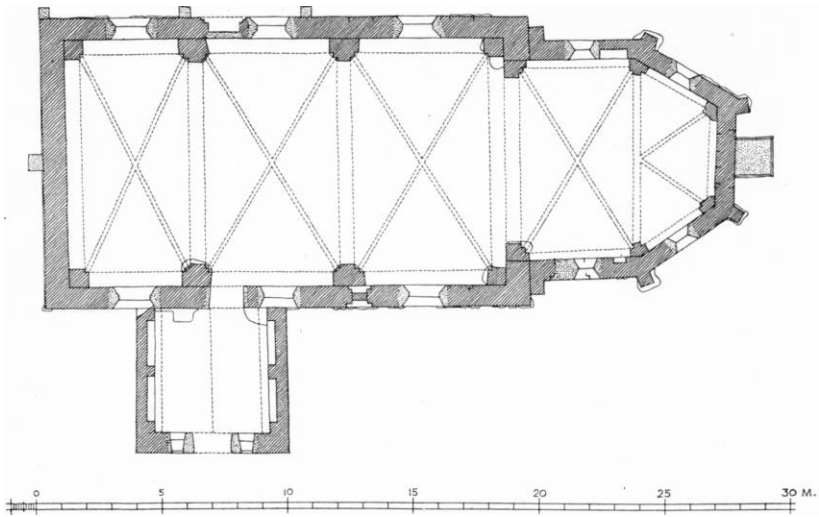

Fig. 2. Birket. Plan. 1:300. Målt af El. M. 1948.

tagsten. På grund af opfyldninger er porten nu meget lav. I hegnets sydside er to nyere låger, den østre, der tidligere førte ind til præstegården, har murede piller. Kirkegårdsudvideisen omfatter en stor oldtidshøj, og en lignende danner fundament for klokkestabelen ved kirkegårdsportalen.

Kirken består af kor, skib og våbenhus opført af munkesten i munkeforbandt i gotisk tid og i den anførte rækkefølge, samt en tømret middelalderlig klokkestabel.

Koret er, som nedenfor skal omtales, en rest af et gotisk langhus, der har været projekteret til at omfatte fem hvælvingsfag plus et østfag. Det har været af samme type som Vesterborg kirke (s. 622), lidt smallere, men længere, og er antagelig bygget o. 1350. Bevaret er nu kun den tresidede østgavl og eet fag. Murene er opført på kampesten, der går et stykke op i murværket. De ret tynde mure, 75—80 cm, har fagdelt været støttet af samtidige piller, hvoraf de vestligst bevarede står op mod skibets østgavl. I korets sydside findes en tilmuret, falset præstedør, hvis udvendige spidsbue har toppen 185 cm over det nuværende terræn; indvendig er døren 115 cm bred. I østsiden har siddet to spidsbuede, falsede vinduer, i hvert af de andre fag eet tilsvarende. Gesimsen består af retkantede udkragninger. Koret har sugfjæl, der tilslutter sig skibets sugfjæl og i vestenden bliver overordentlig bred, fordi koret er noget smallere end skibet, omend højden er den samme (fig. 3).

I *det indre* ses over de senere indbyggede hvælv toppen af vinduerne og derover, som i Vesterborg, en udkraget ledebue for kappen i de projekterede hvælv, der ikke blev benyttet, da hvælvene endelig kom til udførelse. Ved kormurenes vestender sidder rester af ledebuer, der er afhugget, da den øv-

Fig. 3. Birket. Korets gesims og sugfjæl (s. 635),

E. M. 1949

rige del af langhuset blev nedbrudt. Deres tilstedeværelse er et bevis på, at koret er den ældste del af kirken³. Hvis man med den af ledebuerne angivne fagbredde stikker fem fag ud, når man til ca. 80 cm indenfor kirkens nuværende vestgavl. På dette sted opgives, at man ved indlægning af varmeapparat traf på et kampestensfundament, der ikke var i forbindelse med skibets nuværende mure, og derfor efter al sandsynlighed var fundamentet for den oprindelige vestgavl. I korets sydvæg ses to gemmenicher med spærstik. I nordsiden er indmuret et skab (s. 647).

Skibet er opført umiddelbart udenom det gamle langhus's mure, der således formodentlig har stået, mens opbygningen stod på, selvom man vanskeligt kan angive formålet med en sådan udflytning af murene.

Skibet er bygget på kampestenssyld, men uden udvendige støttepiller. Munkestenene er noget tykkere end korets. Syddøren er stadig i brug, men udvidet; udvendig har den fladbue, indvendig aftrappede, vandrette stik. Dørfløjen har tidligere hængt indvendig med hængslerne i vestsiden. På sydsiden er spor af to tilmurede, falsede, spidsbuede vinduer, hvis lysning kun har været 60 cm bred; vinduets ydre spidsbue nærmer sig spærstik i formen. Den tilmurede norddør har udvendig tre spidsbuede false. Nordsiden har spor

C. M. S. 1926

Fig. 4. Birket. Klokestabel (s. 640) og kirkegårdsportal (s. 634).

af vinduer som sydsidens. Skibets gesims består af tre retkantede udkragninger under tre nyere led. Vestgavlen, der er meget forvitret og flikmuret, er helt glat med ny, aftrappet kam med toptinde. Indvendig har skibets mure været kalket.

Ændringer og tilføjelser. Den første større ændring skete, da skibets træloft blev nedtaget og erstattet med tre fag krydshvælv, hvoraf det vestligste er smallere end de andre, fordi man har respekteret skibets portaler. Den skæve form af vægpillen ved norddøren viser, at denne endnu har været åben, da hvælvene blev indbygget. Hvælvingerne hviler på svære, falsede vægpiller med skrå vederlagsbånd og tostens væg- og gjordbuer. De har helstens, tobenede overribber med trinsten. Gennem hvælvene er indlagt tre vældige ankerbjælker.

Korets hvælv er yngre end skibets, hvilket ses af, at en halvstens lukkemur oven på korets vestre gjordbue er muret op mod puds og hvidtekalk på undersiden af skibets østre gjordbue. På grund af korets mindre bredde og tilstedeværelsen af de udvendige støttepiller kunne de indvendige vægpiller og skjoldbuerne nøjes med at være eenstens, kun den korbueagtigt fremspringende

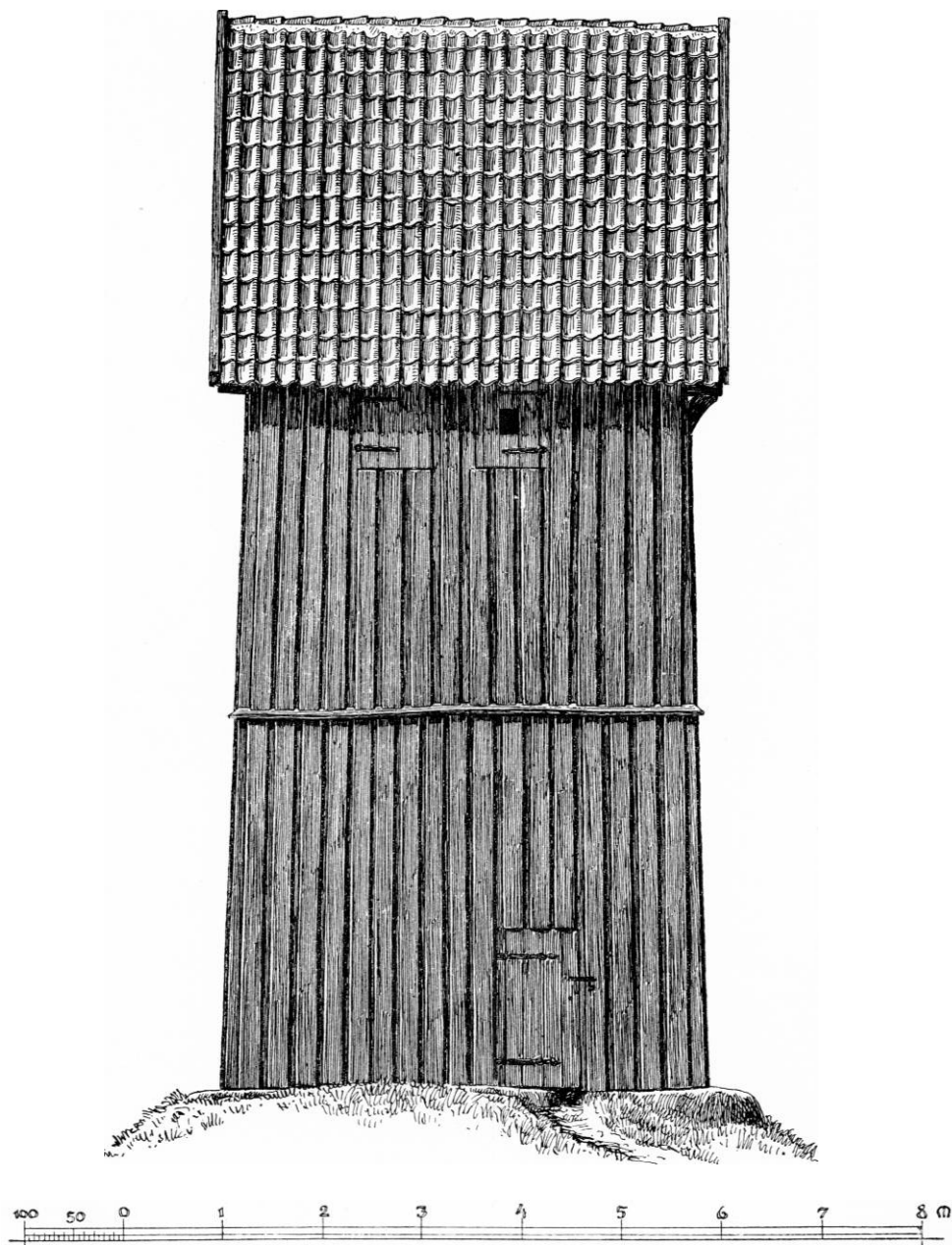

Fig. 5. Birket. Klokkestabelens sydside. 1:75. Målt af Mogens Clemmensen 1909 (s. 640).

gjordbue i vest blev gjort tostens. løvrigt har korhvælvene samme karakter som skibets. Samtidig med indmuringen af hvælvene må kirken have fået nye vinduer afpasset efter hvælvene og formodentlig på de nuværendes plads.

Våbenhuset på sydsiden er bygget af røde munkesten på kampestenssylv.

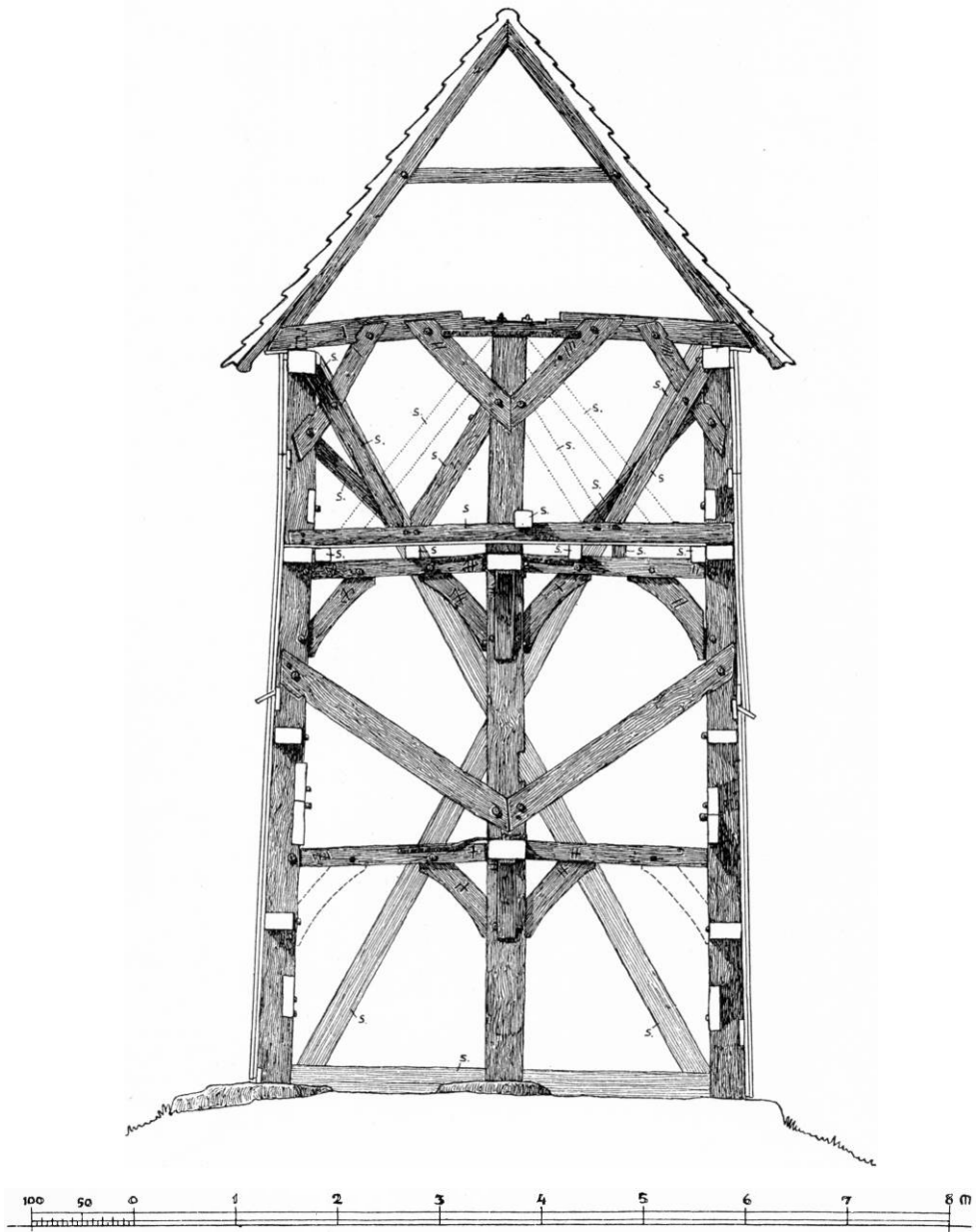

Fig. 6. Birket. Snit af klokkestabelen, set mod vest. 1:75. Målt af Mogens Clemmensen 1909.
S = senere indsatte afstivninger (s. 640).

I gavlen sidder en senere udvidet dør mellem to vinduer, der udvendig er spidsbuede og indvendig rundbuede i nyere udformning, men på gammel plads. Under de høje kamtakker, der med undtagelse af en enkelt er dækket med munketagsten, sidder tre store, spidsbuede blændinger. Indvendig er i

begge sider fladbuede spareblændinger, ved siden af døren til kirken er muret en lille stenbænk. Våbenhuset har nu pudset bræddevælvning.

Tvillingvinduet i korets østgavl har åbenbart betydet en alvorlig svækkelse af muren, i hvert fald har man, antagelig i 1700'rne, følt sig foranlediget til at opmure en mægtig, udvendig støttepille med profileret fod. Også vestgavlen var brøstfældig; 1828 havde man fjernet to skrøbelige støttepiller og indlagt lange jernbånd (syn), der endnu ses. I første halvdel af 1800'rne klagedes der over, at vinduerne var for små, og 1848 lod kammerherre Cederfeldt Simonsen indsætte nye, rundbuede trævinduer (syn), der endnu er bevaret i skibet. Koret har fået spidsbuede støbejernsvinduer, og på nordsiden og midt på vestgavlen er opmuret spinkle støttepiller.

Tagværkerne over korets afvalmede østgavl er middelalderlige og har kongestolpe med krydsbånd og stivere til spærene. Spærfodderne er afsavede bjælker; de har, ligesom den gennemgående bjælke under kongestolpen, søm på undersiden, der har båret 2 $\frac{1}{2}$ em tykke loftsbrædder. Også lægtingen er gammel og af eg, tykkelsen er varierende, indtil 14x3 em. Skibets tagværk har gammel egetræsspærfod, men spær og hanebånd er fornyet i fyr. Kortagets valmlader er tækket med middelalderlige tagsten; graterne har fået en skotrendeagtig form ved at være belagt med en række hulsten mellem to rækker dæksten. På kirkens øvrige tage ligger vingetegl.

Kirken har i koret gulv af ølandsfliser, i skibet sorte og hvide fliser og bræddegulv, i våbenhuset gule mursten. Udvendig er kirken gulkalket.

Klokketabelen ved kirkegårdens hovedindgang er den bedst bevarede af de laalandske klokketabler og en af Danmarks interessanteste middelalderlige tømmerkonstruktioner (fig. 4—6). Den er rejst af svært egetømmer på store kampesten på den afladede top af en oldtidshøj. Midtstolpen måler foruden 40 x 40 cm og er 7,28 m høj. De indadskrånende vægge består foruden af hjørnestolperne af stolper midt i faget, der er afstivet med to lag stikbjælker til midtstolpen med krumme knægte både ved midtstolpe og væg. I væggene ligger store kryds. De yderste fag i tagbjælkelaget hviler på de øverste remmes udstikkende ender og på midten på et falsk bjælkehoved, alle understøttet af krumknægte. Tømmeret har stregmærkenummerering, tildels af bomærkeagtig form. Naglerne er runde med firkantede, facetterede hoveder, der stikker indtil 9 cm ud. Trods de svære afsværtninger har man senere anset det for at være nødvendigt at indsætte to lange kryds af fyrretræ og enkelte andre stykker forstærkningstømmer. Tårnets sider og gavltrekanter er klædt med karnisprofilerede fyrrebrædder, een på to. Træet er udvendig tjæret og taget dækket med vingetegl. Sandsynligvis er klokketabelen fra samme tid som kirkens kor, o. 1350.

Fig. 7. Birket. Kalkmaleri (s. 641).

Aa. RI 1950

KALKMALERIER

I koret afdækkede Kornerup i 1900 kalkmalerier, som han istandsatte 1904. 1910 fremdrog E. Rothe billeder i skibets hvælv, som atter overkalkedes.

1) (Fig. 7) o. 1500. I korafslutningens søndre kappe er en Gethsemanefremstilling. Øverst ses Gud Faders velsignende hænder over en kalk med lidelsesredskaber på et alter, som Kristus knæler foran. Bag ham står tre apostle. Over Kristi korsglorie er minusklerne *ihs*, over den nærmeste apostel *p(etrus)*. Bagfra nærmer Judas sig med den svært bevæbnede vagt. Midt i kappen er malet en pelikan, der hugger blod af brystet til sine to unger på reden. Omkring hele scenen er havehegnet vist som et plankeværk med spidse stave. Farverne er grå og røde, baggrunden er fyldt af stjerner, prikker og et rankeslyng, der udspringer fra en toproset, og som også gik ind i de andre kapper, som iøvrigt syntes at have været nypudsede.

2) O. 1500. I kappefligene på skibets midterste hvælv var malet bebudelsen og kongernes tilbedelse. Billederne var dårligt bevarede og overkalkedes atter. Ribber og buer syntes at have været udekorerede.

I skibets hvælvningstoppe findes nymalede evangelistsymboler.

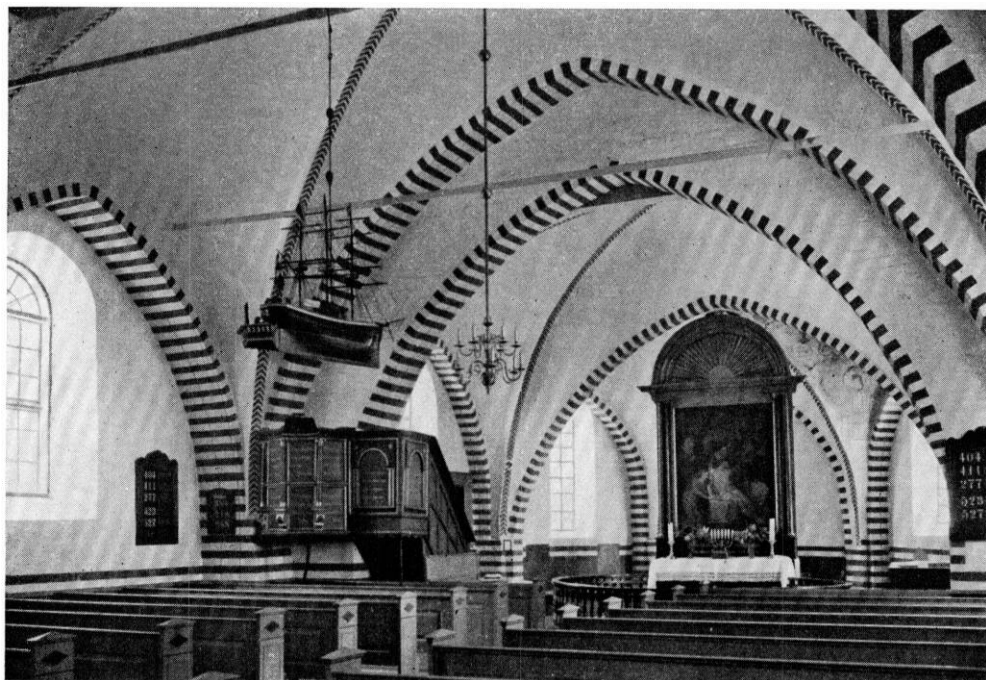

Fig. 8. Birket. Indre, set mod øst.

E. Skov 1949

INVENTAR

Alterbordet er et fyrretræspanel med fire fyldinger på forsiden; bagsiden dannes af et muret postament til altertavlen, rimeligvis samtidigt med denne.

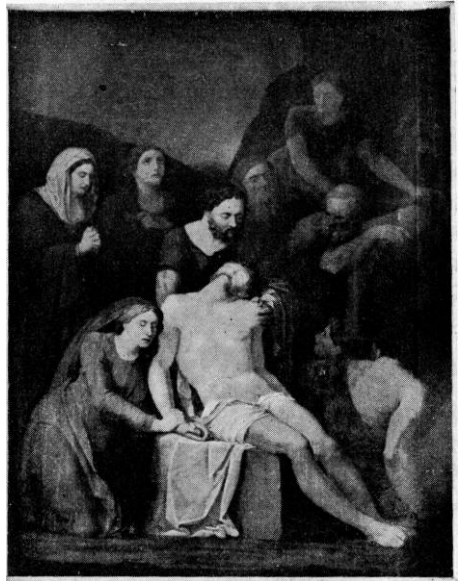
Altertavle fra o. 1800. I storfættet maleri (olie på lærred) af gravlæggelsen (fig. 9), 198 x 155 cm, vistnok udført af Johan Georg Wahl⁴. Figurerne er meget akademiske i udførelsen og kompositionen uklar. Maleriet flankeres af joniske halvsøjler, som bærer en stærkt fremspringende gesims og en halvcirkulær segmentgavl med strålesol i midten. I det høje postamentfelt Johs. 6,56 med nyere gylden fraktur, en gentagelse af den ældre indskrift. Søjler og postament er mørkt grønarmoreret, det øvrige træværk gråarmoreret.

**Altertavle* (fig. 10) trefløjet, tilskrevet Benedict Dreyer i Lybæk⁵. Midtskabets relief skåret o. 1525, sidefløjenes figurer o. 1500. Midtskabet optages, bortset fra et smalt skriftfelt forneden, af et stort dommedagsrelief med næsten helt frie, stærkt bevægede figurer med uroligt foldet klædebon. I midten sidder en stor figur, Kristus som verdensdommer, på en klippe med fødderne på verdenskuglen og højre hånd (nu afbrudt) velsignende udstrakt mod de salige, mens den venstre er løftet afværgende mod de fordømte. Ved hans fødder knæler to lidt mindre figurer, til højre Maria, som ved sine håndbevæ-

gelser søger at henlede Kristi opmærksomhed mod sit blottede bryst for på denne måde at minde ham om hans jordiske barndom, til venstre — i grov underkjortel og med viltet hår og skæg — Johannes Døberen (fig. 11), som med foldede hænder trygler om nåde for menneskene. Under Kristusfiguren, men lidt til venstre for feltets midtakse, står ærkeenglen Michael, som i venstre hånd har båret sjælevægten, kun ringen, den har hængt i, er bevaret, i højre hånd har han holdt korsstangen, hvormed djævelen nedstødes. Omkring de fire hovedpersoner udfolder det store drama sig lidenskabeligt, de døde, hvoraf een ved tonsur er karakteriseret som gejstlig, stiger op af gravene, og til højre for

Kristus rejser et hjørne af himmelborgen sig med tårne og tinder; ved dens rundbuede portal står S. Peter i færd med at hjælpe en nøgen mand ind. Nedenfor venter en nøgen mand med topmave fromt på, at det skal blive hans tur, den næste er en kvinde, som blufærdigt holder hænderne op for brystet.

Til venstre for Kristus ses modsat de fordømte. Øverst griber en djævel på en lidet anstændig måde fat i en kvinde for at styrte hende i afgrunden. Gennem en klipperevne bag Johannes' ryg og et hul i jordskorpen under hans ben får man et kig ned i helvede, hvor djævle piner menneskene i de evige flammer. Ved siden af ligger en nøgen kvinde på jorden i kamp med en djævel, hvoraf kun det ene ben er tilbage. I det smalle skriftfelt forneden er som forklaring på Kristi håndbevægelser malet en latinsk minuskelindskrift: »Venite benedicti patris mei« (»kom, I min faders velsignede«) og: »Ite maledicti in ignem eternum« (»gå, I forbandede, til den evige ild«). Foroven har der været en $\ddot{u}$ baldakin. Fløjene er vandret midtdelte af smalle skriftfelter, og i hvert af de fire felter, som foroven afsluttes af udskårne, tvedelte kølbuebaldakiner, står tre apostle, skåret som løse figurer, de fleste på et lavt fodstykke. Apostlene, der er iført folderige dragter, bærer alle attributter, hvoraf enkelte er fornyede; ansigterne er meget karakterfulde. I de smalle skriftfelter er navnene malet med minuskier. Den oprindelige staffing på kridtgrund er bevaret undtagen på baggrunden, som nu er rødmalet; klædedragterne er gyldne på retten og røde, blå og grønne på vrangen, himmelborgen og djævlene er ligeledes forgylde og jordsmonnet grønt.

E. Skov 1949

Fig. 9. Birket. Altertavlemaleri (s. 642).

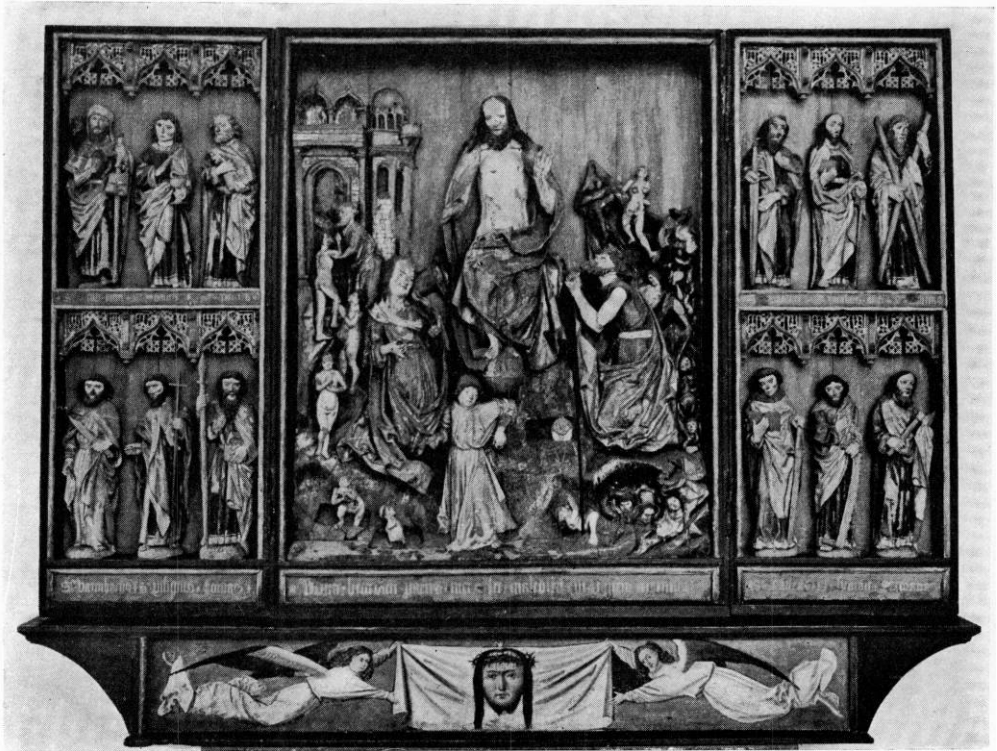

Fig. 10. Birket. *Altertavle (s. 642),

L. Larsen 1951

På fløjenes ydersider har der været fire malerier på kridtgrund, to på hver fløj, adskilt af vandrette sort-gyldne bånd, men største delen er nu afskallet. På venstre fløj var øverst bebudelsen; Maria, der er iført gylden kjortel, vender sig fra sin bog mod den hvidklædte Gabriel, som bærer et gyldent scepter og en skriftrulle med ordene: »Ave gracia plena« (»hil dig du benådede«). Derunder kongernes tilbedelse; Maria sidder med Jesus på skødet, mens den ældste af kongerne knælende rækker en skål med guldpenge frem mod barnet. På højre fløj var foroven Maria og barnet sammen med Marias mor, den hellige Anna, og forneden tilbad jomfru Maria og englene det nyfødte barn.

På predellaen er der et primitivt billede af Veronicas svededug, holdt af to svævende engle, og antagelig malet noget senere end de øvrige billeder. Tavlen blev 1844 indsendt til Nationalmuseet af grev Reventlow.

Altersølv. Kalk fra 1697, noget omdannet i nyere tid, 21 cm høj. Rund fod med en senere påloddet fodplade, ved hvilken lejlighed profilerne muligvis er blevet ændret; cylindrisk, delvis fornyet skaft uden knop og usædvanlig stort bæger. På foden et graveret kors med pånippet krucifiks, og i bunden er graveret: »Perstrop 1697« med versaler. På bægeret Københavns bymærke 1697

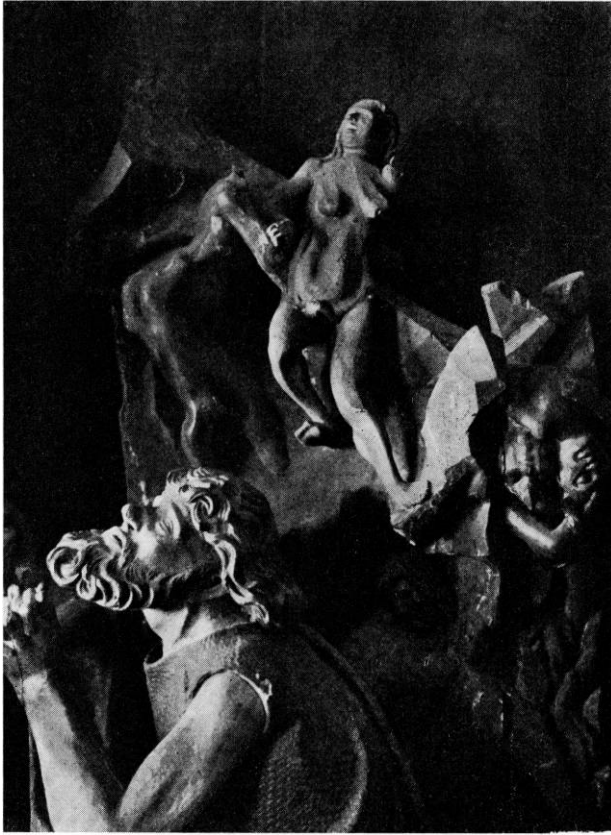

Fig. 11. Birket. Detail af »altertavle (s. 643). NM. fot.

og mestermærke vistnok for Johan Heinrich Meel (Bøje s. 52). Samtidig *disk* med graveret kors på randen og i bunden graverede versaler: »Perstrop 1697«; samme stempler som på kalken. *Oblatæske* fra 1706, svarende til oblatæsken i Vesterborg (s. 626). På låget Peder Brandt og Abigael Maria von Støckens våben samt »Birckits-Kiercke« graveret med skriveskrift; i bunden Københavns bymærke 1706 og mestermærke for Hendrich Reinicke (Bøje s. 57). To *vinkander* fra o. 1845 af københavnsk porcelæn.

Sygekalk og *-disk* fra 1876 med Københavns bystempel.

Alterstager. 1) Sengotiske, 27,5 cm høje. Høj fod med spor af tre ben, trindt skaft med to profilerede ringe og tragtformet, hulkehlprofileret lyseskål. 2) Syvarmet, af sølv, skænket 1938.

†*Røgelsekar*, nævnt 1811⁶.

Døbefont (fig. 12—13), gotisk, et gotlandsk eksportarbejde af kalksten fra 1300'ernes midte. Den polygonale kumme har på hver af de otte sider et fabeldyr hugget i lavt relief og på hjørnerne lave, tværstregede sømme, som for-

Fig. 12. Birket. Fantasi­dyr på døbefontens kumme (s. 645).

E. Skov 1949

oven ender i liljer, hvis nederste blade ofte dannes af dyrenes hale- eller tungespids­er. Af dyrene forestiller de to fugle, en flakt ørn og en galende hane; de øvrige har løvekrop og hestehoved, undtagen eet, som har »menneskehoved« med store, blottede tænder, cirkelrunde, stirrende øjne, spidse hundeører og kohorn; hist og her ender hale og ører i en palmet eller et akantusblad. Konisk skaft med svag entasis og en kraftig rundstav under kummen, den hulkehlprofilerede fod er delvis skjult under gulvet. Kummen dækkes nu af en marmorplade med hul til dåbsfadet. 1855 blev fonten overmalet med marmorering⁷, men er nu renset. Tvm. 83,5 cm. (Mackeprang: Døbefonte, s. 390 ff.).

Dåbsfad fra 1644, glat. På randen graveret versalindskrift: »Anno 1644 forærede jeg D. H. D.W. [Dorothea Hansdatter Wiinblad] dete beken til Birkidtz kirkefundt« (sml. †epitafium s. 649). I bunden graveret: »Anno 1644 T. O. S. sculp.« Tvm. 42,5 cm.

Dåbskande, nyere, af tin.

†*Korgitter*. Præsteindberetningen 1755 omtaler »Chors Døren, hvorpaa de fornemmeste Dyder præsenterer sig med deres Navne og Tegn«.

Prædikestol fra sidste halvdel af 1700'rne, idet præsteindberetningen 1755 endnu omtaler den tidligere †*prædikestol*, der var anbragt som lektoriestol »lige over Chors Døren«. Den nuværende stol er sammensat af dele fra forskellige tider og noget præget af det forhåndenværende materiale. Selve stolen har fire fag, hvert med to enkle fyldinger, den ene over den anden. På de tre hjørner står ældre søjler med udtrukne volutkapitæler og profilbaser over konsol med roset, bladværk og nedhængende tandsnit. Alene de tidligere taphuller viser, at disse søjler ikke hører til her, men deres anbringelse virker

Fig. 13. Birket. Fantasi­dyr på døbefontens kumme (s. 645).

E. Skov 1949

iøvrigt ganske forstyrrende på stolens opbygning. Muligvis stammer de fra den tidligere prædikestol, hvorfra gesimsens æggestav og tandsnit sikkert også hidrører. Til stolens sydside — stolen står på kirkens nordvæg op ad korbuen — er føjet to fag, der hvert indeholder en renaissancearkade med slyngbånd i bueslaget og pilastre med renaissanceprofileret skaft; de svarer ganske nøje til to felter i et panel bag fonten og kan sammen med disse muligvis have tilhørt den gamle prædikestol. Opgangspanelet synes også at hidrøre andetsteds fra. Den enkle, sekskantede himmel er antagelig samtidig med stolen. Under loftet et sekskantet midtfelt med kraftige profiler, udsavet hængeliste, som på bagsiden har været prydet med små konsoller, sikkert svarende til dem, som nu findes under kronlisten. Nye udsavede topstykker.

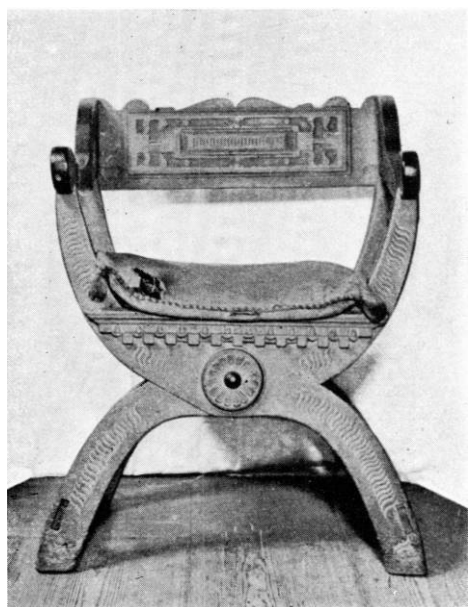
Egetræsådet med forgyldning og nyere, fejlfulde frakturindskrifter over ældre farver. Stolen hviler på en smedjærnsbøjle uden ornamenter under midten samt et jernrør under vinkelfaget med renaissancefelterne.

Stolestaderne er fra 1857 (syn). En samtidig *degnestol* stod tidligere i koret neden for prædikestolen⁸, men er nu anbragt i korets sydside.

**Armstol* (fig. 14) fra 1600'ernes begyndelse, af »kurultype« med fladsnitprydede ben og ryglæn. Siden 1876 i Nationalmuseet.

Skab af fyr fra 1600'erne, 143,5 cm højt. Rammeværket har profilerede lister foroven og forneden, lågen en stor, enkel profilfyldning. Den samtidige lås har hjerteformet afslutning og usymmetrisk, volutformet låseblik. Gråmalet med røde profiler. Indmuret i korets nordvæg.

Orgelpulpitur med drejede træbalustre, rimeligvis fra o. 1848⁷ og samtidigt med orglet. Et nyt smukt *†lægter* nævnes 1808 (syn).

NM. fot.

Fig. 14. Birket. »Armstol (s. 647).

Orgel, nygotisk, antagelig identisk med det, som blev opsat o. 1848⁷. †*Orgler*. 1) Positiv, nævnt 1800⁹. 2) 1808 fikkirken nyt orgel (syn).

Pengeblok fra 1700'rne af jernbunden eg med affasede hjørner forneden. Stor firkantet taskelås og mindre, yngre hængelås. 82 cm høj, gråmalet.

To *klingspunge* fra 1700'rne, af gråbrunt fløjel med guldfrynser foroven og lille klokke forneden. Sortmalede, drejede skafter.

Lysekroner, moderne efterligning af barokkroner.

Kirkeskibe. 1) 1850. Tremastet orlogsskib »Constitutionen«. På siden indskriften: »Tiltaket efter Elbe-Blokaden 1848«. Skibet kasseredes 1916 og henlå i lang tid i klokkestabelen, men er nu restau-

reret og opstillet bag alteret. 2) Fregat »Ruth« fra 1916.

Jordpåkælsesspade af træ med drejet skaft og jernbeslået blad.

Klokker. 1) 1636, støbt af Jørgen Wulf. Om halsen versalindskrift: »Anno 1636 gos mich M Jurgen Wulf an Gottes Segen is alles gelegen« (»mester Jørgen Wulf støbte mig 1636, alt beror på Guds velsignelse«). Trekløverblade som skille tegn, efter støbernavnet ornament med små frugter og blade, som gentages på en bort under indskriften. Glatte hanke. Tvm. 92,5 cm.

2) 1782, støbt af M. C. Troschell. Om halsen versalindskrift: »Soli Deo gloria, me fecit M. C. Troschel, Copenhagen anno 1782« (»Gud alene æren, M. C. Troschell, København, støbte mig 1782«). Frise af ranker med rocaillebånd og under indskriften og på slagringen akantusblade. Glatte hanke. Tvm. 76 cm. Ophængt i klokkestablen i gammel klokkestol af eg.

†*Klokker*. 1) På tre et halvt skippund (560 kg), afleveredes ved klokkeskatten 1528. 2) 1692, støbt af Jørgen Stahl. Ifølge præsteindb. 1755 havde den følgende indskrift: »Den høyædle og velbaarne herre hr. Peter Brandt til Pederstrup, ridder, kongl. Majest. til Danmarck og Norge højbetroede geheime raad og deputered ved landetatens commissariat. Perstrup gaard 1692«, og nedenunder »Gegossen Jørgen Stahl« (»støbt af J. S.«). Lidt større end klokke nr. 1 fra 1636.

GRAVMINDER

**Epitafium* fra 1670. Bevaret er kun et maleri af et præsteægtepar, men efter al sandsynlighed stammer det fra et epitafium, som sognepræsten Hans Hansen L (Langeland?) og Dorothea Hansdatter W (Wiinblad) (sml. dåbsblad s. 646) lod opsætte 1670. Indskriften var på dansk med forgyldte bogstaver, øverst stod et skriftsted, Es. 53,4—5 på latin (præsteindb. 1755). Maleriet opbevares nu i stiftsmuseet i Maribo.

Gravsten. 1) O. 1624. Elsebe Hinrichs Daater, død 29. dec. 1624. Grålig gotlandsk kalksten, 79,5x51,5 cm, med kursiverede reliefversaler. Under indskriften, der begynder som randskrift og fortsætter som tværskrift på stenens øvre halvdel, er en oval kartouche med opstandelsesrelief og to blanke kartoucheskjolde. I hjørnerne cirkelfelter med dødningehoveder. I korets sydvæg.

2) O. 1635. Anders Kieldsøn, død 2. dec. 1635, antagelig en søn af sognepræst Kjeld Thøgersen Gunderup. Rødlig gotlandsk kalkstensflise, 50x49 cm, med reliefversaler på siksakhugget bund. Nederst indhugget K T. I koret.

3) O. 1639. Hans Kieldsøn, død 29. aug. 1639, rimeligvis broder til den foregående. Over indskriften et indridset volutornament, ellers nøje svarende til nr. 2. Samme stenart, 76 x 51 cm. I koret.

Kirkegårdsmonument. Sandstensstele i empire fra første halvdel af 1800'rne med nyere indfældet marmorplade fra 1912. Stenen siges at stamme fra Rodby.

KILDER OG HENVISNINGER

Synsprotokol for Laalands søndre Herreds Provsti 1803—28 (provstearkivet, LA). — Udskrift af arkivet på Pederstrup. — L. A. Holms Samling (LA). — Museumsindberetninger af J. Magnus-Petersen og C. Engelhardt 1876, J. Kornerup 1900 og 1904 (kalkmalerier), E. Rothe 1910 (kalkmalerier), E. Moltke, Gertrud Købke Knudsen og E. Skov 1949, Charles Christensen (Aa. Roussell) 1950.

S. Abildgaard: Notesbog I. 1756. S. 71 (NM). — Høyen: Notesbog VII. 1830. S. 52 (NM). — M. Clemmensen: Notesbog I. 1907—08. S. 38—44; III. 1915. S. 72, og IV. 1914—16. S. 74 (NM).

F. Beckett: Altertavler i Danmark fra den senere Middealder. Kbh. 1895. S. 45 ff.

¹ Fortegnelser og diverse Dokumenter vedkommende Kirker og Sognekald, 1666 (RA). ² Kronens Skøder II, 585. ³ Først iagttaget af arkitekt Elna Møller. ⁴ Weilbachs Kunstnerleksikon, 1. udg., nævner, at Wahl udførte en altertavle til en af grev Reventlows kirker på Laaland; sandsynligvis er det Birket. ⁵ V. Thorlacius-Ussing: Den senere Middlealder, »Danmarks Billedhuggerkunst« 1950. S. 126. ⁶ Indberetning om oldsager fra Vesterborg og Birket sogne 1811 (NM). ⁷ Pederstrups arkiv. ⁸ Haugner: Lollands nørre Herred s. 246. ⁹ L. A. Holms Saml.

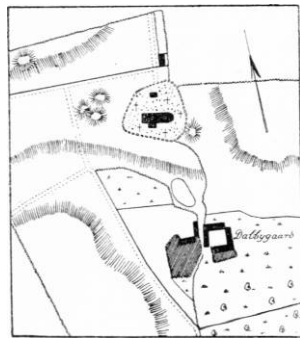

Fig. 15. Birket 1808.